

ΠΕΙΡΑΙΑΣ

Κατά την περίοδο 2000-2009 πραγματοποιήθηκαν πολυάριθμες σωστικές ανασκαφές μέσα στην πόλη του Πειραιά, κατά τις οποίες αποκαλύφθηκαν τμήματα οικιών και αρχαίων οδών που συμπληρώνουν τις γνώσεις μας για το πολεοδομικό ιπποδάμειο σύστημα, καθώς και την τοπογραφία της αρχαίας πόλης. Σημαντική υπήρξε η ανασκαφή στην οδό Υψηλάντου 84-86, όπου αποκαλύφθηκε τμήμα πειραιϊκής οικίας του 5ου αι. π.Χ. Οι αρχαιότητες αυτές έχουν διατηρηθεί ορατές και επισκέψιμες στο υπόγειο του νέου κτηρίου (εικ. 1). Επίσης, αποκαλύφθηκαν τμήματα αρχαίων λατομείων των κλασικών χρόνων. Το πιο σημαντικό βρέθηκε στη συμβολή των οδών Ζαΐμη 70-72 και Κλεισούρας (εικ. 2).

Για την τοπογραφία της αρχαίας πόλης του Πειραιά ιδιαίτερα σημαντική υπήρξε η ανασκαφή στη συμβολή των οδών Ποσειδώνος και Γούναρη 1, όπου εντοπίστηκε τμήμα της Μακράς Στοάς, της μεγαλύτερης από τις πέντε που συνιστούσαν το «Εμπόριο», ένα χώρο οριοθετημένο στην παράλια ζώνη του Μεγάλου Λιμένος, «του Κανθάρου», που ήταν προορισμένος για την εμπορική δραστηριότητα. Οι αποκαλυφθέντες ορθογώνιοι χώροι παρατακτικοί, διατεταγμένοι στον πίσω κλειστό χώρο της στοάς, αποτελούσαν χώρους αποθήκευσης και διάθεσης του σίτου στον αθηναϊκό στόλο και λαό. Η Μακρά Στοά ταυτίζεται με την *Αλφιτόπωλιν*, τη σπουδαιότερη σιταποθήκη του Πειραιά.

Η ανεύρεση στην οδό Βασ. Παύλου 2, πολύ κοντά σε ανασκαφέν τμήμα της κωνώνειας οχύρωσης, τμήματος του πειραιϊκού Ασκληπιείου υπήρξε ιδιαίτερα σημαντική, δεδομένου ότι πρόκειται, σύμφωνα με τις πηγές, για ένα από τα πιο σημαντικά ιερά του αρχαίου Πειραιά. Βρέθηκε ορθογώνιο κτίσμα και θέση άσκησης υπαίθριας λατρείας του θεού με αναθήματα. Επίσης, αποκαλύφθηκαν τμήματα νεωσοϊκών στα δύο λιμάνια της Ζέας και της Μουνιχίας. Σημαντικό τμήμα βρέθηκε στην οδό Κουμουνοδούρου 22 στο Μικρολίμανο, όπου αποκαλύφθηκαν τρισήμισι νεώσοικοι από τους 82 του αρχαίου λιμένος της Μουνιχίας. Οι συγκεκριμένες αρχαιότητες θα διατηρηθούν ορατές και επισκέψιμες στο υπόγειο του νέου κτηρίου, ύστερα από σχετική Υπουργική Απόφαση.

Στο χώρο του σταθμού ΟΣΕ στον Άγιο Διονύσιο αποκαλύφθηκε τμήμα νεκροταφείου με ταφικούς περιβόλους του 4ου αι. π.Χ. (εικ. 3), καθώς και τμήμα της οχυρωματικής τάφρου.

Ευρύτερη περιοχή του Πειραιά

Στην ευρύτερη περιοχή του Πειραιά ανασκάφθηκαν πολλά τμήματα των Μακρών τειχών και αποκαλύφθηκαν δρόμοι και σπουδαία ταφικά μνημεία. Σημαντικότερη ανασκαφή αποδείχθηκε αυτή του οικοπέδου της οδού Κανελλοπούλου στο Νέο Φάληρο, όπου αποκαλύφθηκε σωζόμενο σε μεγάλο μήκος τμήμα του νότιου σκέλους των Μακρών τειχών με ορθογώνιο πύργο.

Εικ. 1. Πειραιάς. Οικία του 5ου αι. π.Χ.

Εικ. 2. Πειραιάς. Αρχαίο λατομείο.

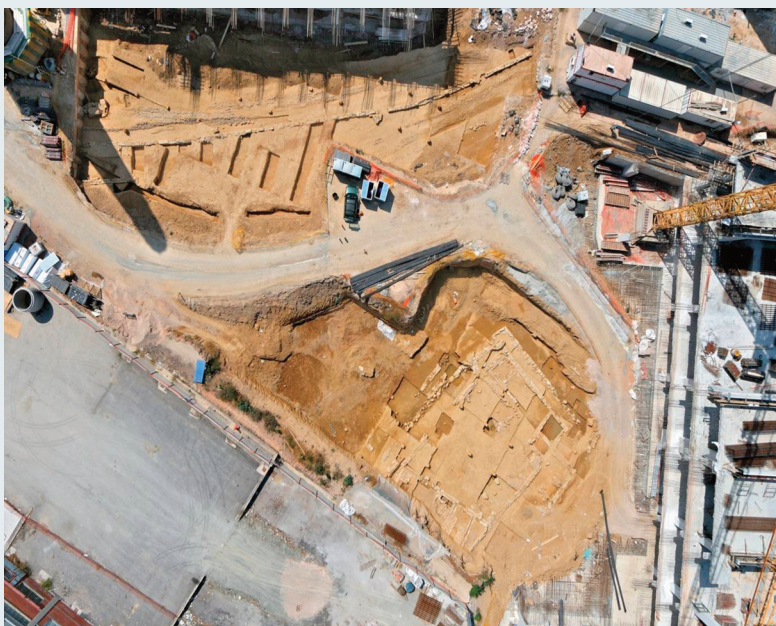

Εικ. 3. Πειραιάς. Τμήμα
αρχαίου νεκροταφείου.

Εικ. 4. Άγιος Ιωάννης
Ρέντης. Τμήμα της αρ-
χαίας οδού Αθηνών-
Πειραιώς.

Εικ. 5. Άγιος Ιωάννης
Ρέντης. Κατάλοιπα
υστερογεωμετρικού
κτηρίου.

Εικ. 6. Νέο Φάληρο.
Ιερό Τέμενος Κυβέλης.

Εικ. 7. Καμίνια, οδός Ερμούπολεως 45. Τμήμα αρχαίας οδού και τάφοι.

Τμήμα της αρχαίας οδού του 5ου αι. π.Χ. που συνέδεε την Αθήνα με τον Πειραιά (Πειραική Πύλη με τον Αστικό Πυλώνα στον Πειραιά) (εικ. 4) αποκαλύφθηκε στο οικόπεδο της οδού Πειραιώς 161-163 στον Άγιο Ιωάννη Ρέντη. Στο ίδιο οικόπεδο πρέπει να αναφερθεί η ανεύρεση των θεμελίων ενός μεγάλου ορθογώνιου κτηρίου της ύστερης γεωμετρικής εποχής, ιδιαίτερα σπάνιου για το μέγεθος και την εποχή του. Τα θεμέλια του υστερογεωμετρικού κτηρίου και δύο τμήματα της αρχαίας οδού έχουν διατηρηθεί ορατά και επισκέψιμα στο υπόγειο του εμπορικού καταστήματος (εικ. 5). Πλυσίον της αρχαίας οδού που συνέδεε την Αθήνα με τον Πειραιά αποκαλύφθηκαν αρχαία ιερά, όπως στη δυτική παρακκίφισια οδό στο Νέο Φάληρο, όπου βρέθηκε Ιερό Τέμενος της θεάς Κυβέλης (εικ. 6), από τα πρωιμότερα στον ελλαδικό χώρο που χρονολογείται στα

Εικ. 9. Καμίνια, οδός Μαυρογένους. Τμήμα αρχαίας οδού και ταφικοί περιβόλοι με τάφους.

Εικ. 8. Καμίνια, οδός Ερμούπολεως 45. Επιτύμβιες στήλες.

τέλη του 6ου-αρχές του 5ου αι. π.Χ. Σπουδαία και σπάνια αναθηματικά αγάλματα, βάσεις αναθημάτων, ειδώλια και αγγεία υποστηρίζουν την άσκηση λατρείας της Μεγάλης Θεάς. Ένα δεύτερο ιερό αποκαλύφθηκε στην οδό Πειραιώς 7. Στο κέντρο του συγκεκριμένου οικοπέδου ήλθαν στο φως δύο διαδοχικά ορθογώνια σχήματα κτίσματα το ένα υπερκείμενο του άλλου, που χρονολογούνται στον 6ο και τον 5ο αι. π.Χ., αντίστοιχα. Στην περιοχή των Καμινίων και στο οικόπεδο επί της οδού Ερμούπολεως 45 αποκαλύφθηκε μεγάλο τμήμα αρχαίου νεκροταφείου που αναπτύχθηκε στα κράσπεδα αρχαίας οδού (εικ. 7). Ερευνήθηκαν 111 τάφοι διαφόρων τύπων των πρώιμων ελληνοιστικών χρόνων. Εντυπωσιακός ήταν ο αριθμός των επιτύμβιων στηλών (περίπου δέκα) του 4ου αι. π.Χ. (εικ. 8) που είχαν επαναχρησιμοποιηθεί, κυρίως ως καλυπτήριες πλάκες τάφων.

Στα Καμίνια και στην οδό Μαυρογένους αποκαλύφθηκαν ιδιαίτερα σημαντικές αρχαιότητες, όπως τμήμα αρχαίας οδού που πλαισιωνόταν από συστάδες τάφων σε ταφικούς περιβόλους και ορθογώνια κτίσματα (εικ. 9). Το πιο σημαντικό εύρημα ήταν τέσσερις κεραμικοί κλίβανοι που χρονολογούνται στη γεωμετρική εποχή.

ΑΤΤΙΚΗ

Ελληνικό

Στην ανασκαφή για την κατασκευή του αμαξοστασίου του τραμ αποκαλύφθηκε τμήμα νεκροταφείου που αποδίδεται στο δήμο του Ευωνύμου και χρονολογείται από την υστερογεωμετρική έως την κλασική εποχή. Σημαντική υπήρξε η ανεύρεση ταφικού περιβόλου σχήματος Π μαζί με τα ενεπίγραφα επιτύμβια μνημεία μιας οικογένειας από το δήμο του Ευωνύμου (εικ. 10).

Περίβολος σχήματος Π και τμήμα νεκροταφείου με ορύγματα ταφικών πυρών και σαρκοφάγους αποκαλύφθηκαν και στο σταθμό ΜΕΤΡΟ «Αργυρούπολη» (εικ. 11). Δύο ακόμα περίβολοι και τμήμα αρχαίας οδού βρέθηκαν στην πλατεία Λευκωσίας της Αργυρούπολης, απέναντι από το σταθμό του ΜΕΤΡΟ.

Γλυφάδα

Στα Αστέρια Γλυφάδας εντοπίστηκε και μερικώς ερευνήθηκε τμήμα εκτεταμένου νεκροταφείου πρωτοελλαδικής εποχής με πλούσια ευρήματα, καθώς και παράκτιος προϊστορικός περίβολος (εικ. 12) των πρωτοελλαδικών-μεσοελλαδικών χρόνων.

Τμήμα νεκροταφείου των ύστερων ρωμαϊκών χρόνων είχε ιδρυθεί επί και περίξ του περιβόλου.

Άλιμος

Κατά τις εργασίες στο σταθμό του ΜΕΤΡΟ «Άλιμος» αποκαλύφθηκε εκτεταμένη εγκατάσταση εργαστηρίου που χρονολογείται στη μυκηναϊκή εποχή (εικ. 13).

Πρόκειται για επιμήκεις αγωγούς λαξευμένους στο φυσικό βράχο μαζί με ορθογώνια ορύγματα που εντάσσονται σε ένα σύστημα διόχευσης και ανακύκλωσης του νερού, για το οποίο έχει διατυπωθεί ότι χρησίμευε πιθανόν για την κατεργασία του λιναριού, της κατ' εξοχήν φυτικής ίνας της αρχαιότητας.

Σε σωστική ανασκαφή οικοπέδου του Αλίμου βρέθηκε περίβολος σχήματος Π με ενεπίγραφη επιτύμβια μνημεία μιας οικογένειας Αλιμουσίων.

Βούλα

Στο οικόπεδο στη συμβολή των λεωφόρου Βάρης - οδών Μυστρά και Αθηναΐδος ήλθαν στο φως αρχαιότητες που χρονολογούνται στους κλασικούς χρόνους (τέλη 5ου-4ου αι. π.Χ.) (εικ. 14). Αποκαλύφθηκε κτηριακό συγκρότημα

Εικ. 10. Ελληνικό. Ταφικός περίβολος και επιτύμβια μνημεία.

Εικ. 11. Σταθμός ΜΕΤΡΟ «Αργυρούπολη». Ταφικός περίβολος.

Εικ. 12. Αστέρια Γλυφάδας. Τμήμα πρωτοελλαδικού νεκροταφείου.

Εικ. 13. Σταθμός ΜΕΤΡΟ «Άλιμος». Εργαστηριακή εγκατάσταση μυκηναϊκής εποχής.

Εικ. 14. Βούλα. Κτηριακό συγκρότημα κλασικής εποχής.

έκτασης 1.500 τ.μ. με δώδεκα δωμάτια, ιερό και πηγάδι που πιθανότατα ταυτίζεται με την αρχαία αγορά του δήμου των Αιξωνίδων Άλων. Σημαντικά ήταν τα χάλκινα νομίσματα, τα 45 χάλκινα σταθμιά, ένα μάλιστα έφερε την επιγραφή ΔΗΜΟΣ, οι 27 μολύβδινες αγνύθες και δικαστικά πινάκια, τα οποία οδηγούν στην ταύτιση του χώρου με το κέντρο του δήμου.

Βουλιαγμένη

Πραγματοποιήθηκαν καθαρισμός και περιορισμένης έκτασης ανασκαφές και αποτύπωση του ναού του Απόλλωνος Ζωστήρος στον Λαιμό της Βουλιαγμένης (εικ. 15) και καταγράφηκαν λεπτομερώς οι φθορές που παρουσιάζει το σημαντικό αυτό μνημείο. Έγιναν μελέτες με δαπάνη της ASTIR A.E. για τη στερέωση, αναστήλωση και κυρίως αποστράγγιση, προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα σοβαρά προβλήματα που παρουσιάζει ο ναός και ιδιαιτέρως η κατάκλυσή του από ύδατα. Αναμένεται η εκτέλεσή τους με τη συνεργασία των Διευθύνσεων Συντήρησης και Αναστήλωσης του ΥΠΠΟΤ.

Βάρη

Σε σωστικές ανασκαφές οικοπέδων αποκαλύφθηκε εκτεταμένο τμήμα μυκηναϊκού νεκροταφείου θαλαμοειδών τάφων, με πλούσια ευρήματα που χρονολογούνται κυρίως στο

Εικ. 15. Βουλιαγμένη. Ναός Απόλλωνος Ζωστήρος.

β' μισό του 14ου και το α' μισό του 13ου αι. π.Χ., δηλαδή την περίοδο ακμής της Αττικής (εικ. 16).

ΣΑΛΑΜΙΝΑ

Σε σωστική ανασκαφή στο κέντρο της πόλης αποκαλύφθηκε κιβωτιόσχημος τάφος και επίμηκες όρυγμα. Μέσα στο όρυγμα βρέθηκε μεγάλος αριθμός σκελετών με πολλά κτερίσματα (αγγεία κτλ.), τα οποία χρονολογούνται από την πρωτοελλαδική II (μέσα 3ης χιλιετίας π.Χ.) έως την υστεροελλαδική III περίοδο (14ος αι. π.Χ.). Το εύρημα αυτό είναι πολύ σημαντικό διότι αποδεικνύει ότι το κέντρο της σημερινής πόλης της Σαλαμίνας είχε κατοικηθεί πολύ πιο νωρίς από τα μυκηναϊκά χρόνια.

Παράλληλα, συνεχίστηκε η ανασκαφή στη μυκηναϊκή ακρόπολη των Κανακίων από το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων.

ΑΙΓΙΝΑ

Σε σωστικές ανασκαφές οικοπέδων αποκαλύφθηκαν ταφικά και οικιστικά κατάλοιπα.

ΠΟΡΟΣ

Στη θέση «Κάβος Βασίλη» σε ανασκαφική έρευνα αποκαλύφθηκε τμήμα εκτεταμένου πρωτοελλαδικού οικισμού (εικ. 17). Σύμφωνα με τα κεραμικά ευρήματα η περίοδος ακμής του οικισμού μπορεί να τοποθετηθεί κατά τη διάρκεια της πρωτοελλαδικής I και η εγκατάλειψή του πριν από την αρχή της πρωτοελλαδικής II.

ΤΡΟΙΖΗΝΙΑ

Κοντά στον οικισμό σωστική ανασκαφή έφερε στο φως τμήμα ταφικού περιβάλλοντος του 4ου

Εικ. 16. Βάρη. Μυκηναϊκός θαλαμοειδής τάφος.

αι. π.Χ. με 15 ταφές (εικ. 18). Η ταφική δραστηριότητα στην περιοχή αυτή φαίνεται να αρχίζει από την πρωτογεωμετρική εποχή. Ιδιαίτερα εντυπωσιακά αποδείχθηκαν τα χάλκινα αγγεία και άλλα αντικείμενα τριών κιβωτίσχημων τάφων.

ΚΥΘΗΡΑ

Διενεργήθηκε μεγάλος αριθμός σωστικών ανασκαφών που έφεραν στο φως αρχαιότητες από τη νεολιθική περίοδο έως και το 12ο αι. π.Χ.

Σημαντικά ευρήματα εντοπίστηκαν στην Παλαιόπολη, όπου σε κατάλοιπα μινωικού τάφου (υστερομινωικής Ι περιόδου) συλλέχθηκαν 260 αγγεία.

ΑΝΤΙΚΥΘΗΡΑ

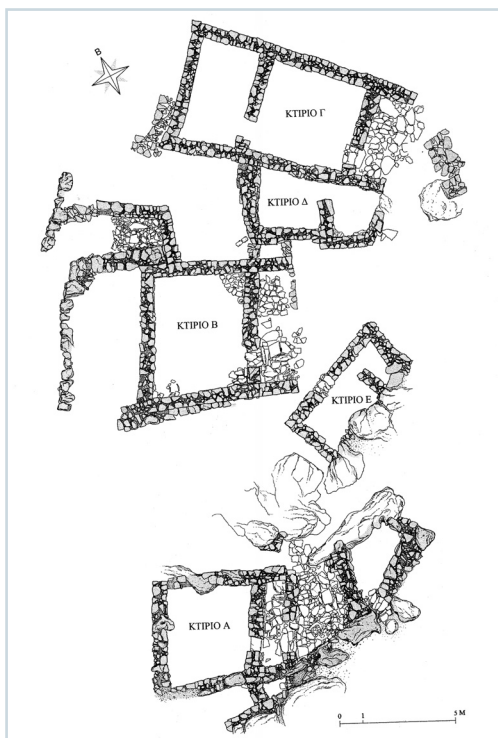
Πραγματοποιήθηκαν καθαρισμοί και περιορισμένης έκτασης ανασκαφές στον κηρυγμένο αρχαιολογικό χώρο του «Κάστρου» των Αντικυθήρων (εικ. 19) και αποτυπώθηκαν τα αρχαία οχυρωματικά κατάλοιπα. Πραγματοποιήθηκε, επίσης, επιφανειακός καθαρισμός του ναού του Απόλλωνα που βρίσκεται στους πρόποδες του λόφου του «Κάστρου».

Προϊστάμενοι

Γεώργιος Σταϊνχάουερ (2004-2005)
Ελένη Κονσολάκη-Γιαννοπούλου (2005-2006)
Ευτυχία Λυγκούρη-Τόλια (2006-2010)
Αλέξανδρος Μάντης (2010)

Ανασκαφές

Πειραιάς, οδός Υψηλάντου 84-86, συμβολή των οδών Ζαΐμη 70-72 και Κλεισούρας
Πειραιάς, Συμβολή των οδών Ποσειδώνος και Γούναρη 1, οδός Βασ. Παύλου 2, οδός Κουμουνδούρου 22, οδός Κανελλοπούλου, Δυτική παρακκίση οδός - Ιερό Τέμενος Κυβέλης
Σταθμός ΟΣΕ Αγίου Διονυσίου, οδός Μαυρογένους
Οδός Πειραιώς 161-163
Οδός Πειραιώς 7
Οδός Ερμούπολεως 45
Ελληνικό, Αμαξοστάσιο Τραμ, Σταθμός ΜΕΤΡΟ Αργυρούπολης, Πλατεία Λευκωσίας Αργυρούπολης, Αστέρια Γλυφάδας, Άλιμος Σταθμός ΜΕΤΡΟ
Λεωφ. Βάρης - οδός Μυστρά και Αθηναΐδος
Βουλιαγμένη, Απόλλων Ζωστήρας
Βάρη, σωστικές ανασκαφές οικοπέδων
Σαλαμίνα, σωστική ανασκαφή
Αίγινα, ανασκαφές οικοπέδων
Πόρος, Θέση «Κάβος Βασίλη»
Τροιζηνία, σωστική ανασκαφή
Κύθηρα, σωστικές ανασκαφές, Παλαιόπολη
Αντικύθηρα, κάστρο

Εικ. 17. Πόρος. Τμήμα πρωτοελλαδικού οικισμού.

Εικ. 18. Τροιζηνία. Τάφος με σημαντικά κτερίσματα.

Εικ. 19. Αντικύθηρα. Τμήμα της οχύρωσης του κάστρου.

Υπεύθυνοι αρχαιολόγοι-Συνεργάτες

Κορν. Αξιώτη

Μ. Πετριτάκη

Α. Τσαραβόπουλος

Αλ. Συρογιάννη, Ι. Συρόπουλος

Μ. Ραυτοπούλου, Α.-Μ. Αναγνωστοπούλου

Μ. Αθανασούλα

Κ. Καζά-Παπαγεωργίου

Τρ. Κάπτουλα, Ευαγ. Δελγκάρη, Γ. Κουράγιος, Μ. Γιαμαλίδη

Μ. Σούτου, Τρ. Κάπτουλα, Μ. Γιαμαλίδη

Μ. Σούτου

Τρ. Κάπτουλα

Ε. Παπασταύρου, Σ. Μιχαλοπούλου

Ε. Κονσολάκη-Γιαννοπούλου

Μ. Γιαννοπούλου

Α. Τσαραβόπουλος